אלט נייל אנד

ראמאן פון טהעאדאר הערצל.

אויב איהר ווילט איז דאס ניט קיין בבא כעשה.

(12־טע פארטזעצונג.)

3.

פרידריכסהיים איז געווען א העלער הויכער פאלאין, געבויט אויפ'ן אראבישען שטיינער, ארומגערינגעלט פון גערטנער. פאר די ווייסע פאראדנע טרעפ איז געלעגען א לייב, אויסגעהאקט פון שטיין. פריעדריך האט זיך ווידער געמוזט דערמאהנען אן די ווערטער פון א מאלינגען קליינעם פעדלעריל, בשעת ער האט גערעדט פון שבת יהודה, וואס מען האט פערגליכען מיט'ן לייב. „וואס יהודה האט א מאהל געהאט, קען ער נאך ווידער קריגען. אונזער אלטער גאט לעבט נאך", האט דאס אינגעל דאמאלס ארויסגערופען, און דער חלום זיינער איז מקוים געווארען.

דער טהויערהיטער האט מודיע געווען מיט א קלונג פון גלאק, אז דוד ליטוואק איז געקומען מיט געסט. ביי די טרעפ האבען זיי שוין אפגעווארט צוויי דיענער.

„איך לאז בעטען מיינע פרוי און מיינע טאכטער, זיך אראבצומיהען אין אונזער זאל", האט דוד איבערגעגעבען א בעפעהל איינעם פון די דיענער, וועלכער איז באלד ארויף די ברייטע טרעפ. בערעקט מיט טעפיכן צום ערשטען שטאק. דער אנדערער דיענער האט אויפגעפענט פאר די הערען די טהירען פון זאטל. זיי זיינען אריין אין א פראכטפאלען סאלאן. דאס געוועלב איז געווען הויך און האט זיך געצויגען אין בויגען איבער ווייערע קעגן אין פערפוצט און געווען דער סאלאן מיט די שעהנסטע קונסט־זאכען. די ווענט זיינען געווען בעצויגען מיט רויט־גראוער זייד, די מעבעל — אין דעם געשמאק פון דעם ענגלישען צארטען פאסאן. פון געוועלב האט זיך ארונטערגעלאזען א עלעקטרישער קרוינלייכטער, וואס האט געפינקעלט פון גאלד און קריסטאל. דורך די גרויסע גלאז־טהיר און די פיער פענסטער האט אריינגעדרונגען דאס ליכט. פאר די פענסטער האט זיך געזעהן א פלאטע בעוואסען מיט גראז, בערעקט מיט בלומענ־בעטן, וועלכע האט זיך געצויגען ביז צו דער מארמארנער אלטאנע, הינטער וועלכע עס האט געשפיעלט דער ים מיט זיינע בלויע וואסערען. פון ביידע זייטען ביי דער טהיר זיינען געשטאנען די מנורות, הויך ווי א מענש און פון ריינעם זילבער; אפעגען דער טהיר אויפ'ן וואנד איז געהאנגען א גרויסער אויל בילד, אויף וועלכען עס זיינען געווען אבגעמאהלט א אלטער מאן און אלטע פרוי אין איינפאכע דונקעלע טראכטען.

„דאס זיינען מיינע עלטערן", האט דוד ערקלערהרט בשעת ער האט בעמערקט אז פריעדריך האט זיך פארקוקט אויף דאס בילד.

„איך וואלט זיי געווים ניט דערקענט", האט פריעדריך געשמייכעלט, „און ווער איז דאס?" און ער האט אנגעוויזען אויף אייז־אייל־בילד, וואס איז געהאנגען איבער דעם גרויסען קאמין. דאס איז געווען א פארטרעט פון א הויך געוואקסענע יונגע פריילין. מיט שווארצע לאקען און מיט א וואונדערליך שעהנעם געזיכט.

„דאס איז מיין שוועסטער מרים. איהר וועט זיך באלד איבערצייגען קענען, אויב דאס בילד האט געטראפען דעם איר־גינאל".

און עטליכע מינוטען ארום זיינען אריין די דאמען: מרים, און א בליהענדע יונגע פרוי, דוד'ס וויב.

„שרה, מרים" האט דוד געזאגט מיט א שטימע, וואס האט א ביסעל געציטערט — „מיר האבען געקריעגען אונ־ערוואר־טעט א שעהנעם גאסט, דעם טייערסטען. דעם טאג האב איך דערלעבט די גרעסטע פרייד פון מיין לעבען. איהר וועט ניט טרעפען, עס וועט אויך אפילו ניט ארויף אויפ'ן זינען צו וויסען, וועמען מיר נעהמען אויף איצט און אונזער הויז. דאס איז דער, וועלכער איז געווען פאר רעכענט פאר געשטארבען, אונזער רע־טער!

די דאמען האבען זיך פערוואונדערט אנגעקוקט:

„צו, איז שוין ניט דער גאסט — פריעדריך לעווענבערג?" האט געפרעגט דאס יונגע פריילין.

„אט דער! ער אליין, מרים, אט שטעהט ער".

זי איז צוגעלאפען צו פריעדריכען, האט איהם ביידע הענד דערלאנגט און האט איהם בענדיגט, ווי אז אלטען פריינד, מיט אן אלטען טון פאר פרייד.

עס איז איהם געווארען צו מוטה אזוי (אונערערליך אז, אזוי גיך, בעת ער האט געהערט אויסשפרעכען זיין נאך מען פון אזא ליעבליכע שטימע. עס האט זיך איהם אויסגערוכט, ווי א כשוף וואלט איהם פערטראגען אין אזא פרעכטיגען ארט, צו אזוינע פראכטיגע מענשען.

„און דאס איז מיסטער קיננסקאורט, דער פריינד פון דאקטאר און דארום אויך אונזער פריינד און טהייערער גאסט". דוד האט קורץ איבערגעגעבען ווי ער האט זיך מיט די געסט בעגעגענט ביים האפען און ער האט זיי באלד דערקענט. שוין אלס קינד האט ער טיעף בעהאלטען אין זיין געדעכטניס דאס אנבליק פון זיין העל־פער אין דער נויטה. און פריעדריך האט זיך איינגעגעבליקט וועניג פערענדערט. עס פערשטעהט זיך פון זעלבסט, אז מען וועט די הערען ניט לאזען געהן אין הא־טעל, אז זיי מוזען ביי איהם בלייבען און וואהנען.

שרה האט געוואלט שוין אנווייזען די הערען זיערע צימערען, דוד יבער האט עס איבערגענומען אויף זיך. ער האט געבעטען די געסט, צו געהן מיט איהם, ער וועט זיי פיהרען.

„קומט ארויף, איך וויל אייך פאר־שטעלען א יונגען מאן וועלכער טראגט אויף זיך דעם נאמען פריעדריך, א גע־וועהנליכער נאמען! דאס ביי אונז, ווי איהר זעהט.

אלע זאלבע פינפט זיינען זיי ארויף די טרעפ פון ערשטען שטאק. דוד האט געפיהרט די גאנצע קאמפאניע, און ביי דער לעצטער טהיר פון קאריידאר האט ער זיך אנגעשטעלט:

„אט דא פארברייינגט זיינע טעג דער דאזיגער פארשוין", האט ער געזאגט מיט א גליקליכען שמייכעל און האט אויס־געפענט די טיהר.

זיי זיינען אריין אין א ווייסען צי־מער. אין מיטען הדר זייד, די מעבעל — אין דעם געשמאק פון דעם ענגלישען צארטען פאסאן. פון געוועלב האט זיך ארונטערגעלאזען א עלעקטרישער קרוינ־לייכטער, וואס האט געפינקעלט פון גאלד און קריסטאל. דורך די גרויסע גלאז־טהיר און די פיער פענסטער האט אריינ־גערונגען דאס ליכט. פאר די פענס־טער האט זיך געזעהן א פלאטע בעוואס־סען מיט גראז, בערעקט מיט בלומענ־בעטן, וועלכע האט זיך געצויגען ביז צו דער מארמארנער אלטאנע, הינטער וועלכע עס האט געשפיעלט דער ים מיט זיינע בלויע וואסערען. פון ביידע זייטען ביי דער טהיר זיינען געשטאנען די מנורות, הויך ווי א מענש און פון ריינעם זילבער; אפעגען דער טהיר אויפ'ן וואנד איז גע־האנגען א גרויסער אויל בילד, אויף וועל־כען זיינען געווען אבגעמאהלט א אל־טער מאן און אלטע פרוי אין איינפאכע דונקעלע טראכטען.

„דאס זיינען מיינע עלטערן", האט דוד ערקלערהרט בשעת ער האט בעמערקט אז פריעדריך האט זיך פארקוקט אויף דאס בילד.

„איך וואלט זיי געווים ניט דער־קאנט", האט פריעדריך געשמייכעלט, „און ווער איז דאס?" און ער האט אנגע־וויזען אויף אייז־אייל־בילד, וואס איז גע האנגען איבער דעם גרויסען קאמין. דאס איז געווען א פארטרעט פון א הויך גע־וואקסענע יונגע פריילין. מיט שווארצע לאקען און מיט א וואונדערליך שעהנעם געזיכט.

„דאס איז מיין שוועסטער מרים. איהר וועט זיך באלד איבערצייגען קענען, אויב דאס בילד האט געטראפען דעם איר־גינאל".

אין עטליכע מינוטען ארום זיינען אריין די דאמען: מרים, און א בליהענ־דע יונגע פרוי, דוד'ס וויב.

„שרה, מרים" האט דוד געזאגט מיט א שטימע, וואס האט א ביסעל גע־ציטערט — „מיר האבען געקריעגען אונ־ערוואר־טעט א שעהנעם גאסט, דעם טיי־ערסטען. דעם טאג האב איך דערלעבט די גרעסטע פרייד פון מיין לעבען. איהר וועט ניט טרעפען, עס וועט אויך אפילו ניט ארויף אויפ'ן זינען צו וויסען, וועמען מיר נעהמען אויף איצט און אונזער הויז. דאס איז דער, וועלכער איז געווען פאר רעכענט פאר געשטארבען, אונזער רע־טער!

די דאמען האבען זיך פערוואונדערט אנגעקוקט:

„צו, איז שוין ניט דער גאסט — פריעדריך לעווענבערג?" האט געפרעגט דאס יונגע פריילין.

„אט דער! ער אליין, מרים, אט שטעהט ער".

זי איז צוגעלאפען צו פריעדריכען, האט איהם ביידע הענד דערלאנגט און האט איהם בענדיגט, ווי אז אלטען פריינד, מיט אן אלטען טון פאר פרייד.

עס איז איהם געווארען צו מוטה אזוי (אונערערליך אז, אזוי גיך, בעת ער האט געהערט אויסשפרעכען זיין נאך מען פון אזא ליעבליכע שטימע. עס האט זיך איהם אויסגערוכט, ווי א כשוף וואלט

אלט נייל אנד

ראמאן פון טהעאדאר הערצל.

(12־טע פארטזעצונג.)

3.

פרידריכסהיים איז געווען א העלער הויכער פאלאין, געבויט אויפ'ן אראבי־שען שטיינער, ארומגערינגעלט פון גערט־נער. פאר די ווייסע פאראדנע טרעפ איז געלעגען א לייב, אויסגעהאקט פון שטיין. פריעדריך האט זיך ווידער גע־מוזט דערמאהנען אן די ווערטער פון א מאלינגען קליינעם פעדלעריל, בשעת ער האט גערעדט פון שבת יהודה, וואס מען האט פערגליכען מיט'ן לייב. „וואס יהודה האט א מאהל געהאט, קען ער נאך ווידער קריגען. אונזער אלטער גאט לעבט נאך", האט דאס אינגעל דאמאלס ארויסגערופען, און דער חלום זיינער איז מקוים געווארען.

דער טהויערהיטער האט מודיע גע־ווען מיט א קלונג פון גלאק, אז דוד ליט־וואק איז געקומען מיט געסט. ביי די טרעפ האבען זיי שוין אפגעווארט צוויי דיענער.

„איך לאז בעטען מיינע פרוי און מיינע טאכטער, זיך אראבצומיהען אין אונזער זאל", האט דוד איבערגעגעבען א בעפעהל איינעם פון די דיענער, וועל־כער איז באלד ארויף די ברייטע טרעפ. בערעקט מיט טעפיכן צום ערשטען שטאק. דער אנדערער דיענער האט אויפ־געפענט פאר די הערען די טהירען פון זאטל. זיי זיינען אריין אין א פראכטפאל־לען סאלאן. דאס געוועלב איז געווען הויך און האט זיך געצויגען אין בויגען איבער ווייערע קעגן אין פערפוצט און געווען דער סאלאן מיט די שעהנסטע קונסט־זאכען. די ווענט זיינען געווען בע־צויגען מיט רויט־גראוער זייד, די מעבעל — אין דעם געשמאק פון דעם ענגלישען צארטען פאסאן. פון געוועלב האט זיך ארונטערגעלאזען א עלעקטרישער קרוינ־לייכטער, וואס האט געפינקעלט פון גאלד און קריסטאל. דורך די גרויסע גלאז־טהיר און די פיער פענסטער האט אריינ־גערונגען דאס ליכט. פאר די פענס־טער האט זיך געזעהן א פלאטע בעוואס־סען מיט גראז, בערעקט מיט בלומענ־בעטן, וועלכע האט זיך געצויגען ביז צו דער מארמארנער אלטאנע, הינטער וועלכע עס האט געשפיעלט דער ים מיט זיינע בלויע וואסערען. פון ביידע זייטען ביי דער טהיר זיינען געשטאנען די מנורות, הויך ווי א מענש און פון ריינעם זילבער; אפעגען דער טהיר אויפ'ן וואנד איז גע־האנגען א גרויסער אויל בילד, אויף וועל־כען זיינען געווען אבגעמאהלט א אל־טער מאן און אלטע פרוי אין איינפאכע דונקעלע טראכטען.

„דאס זיינען מיינע עלטערן", האט דוד ערקלערהרט בשעת ער האט בעמערקט אז פריעדריך האט זיך פארקוקט אויף דאס בילד.

„איך וואלט זיי געווים ניט דער־קאנט", האט פריעדריך געשמייכעלט, „און ווער איז דאס?" און ער האט אנגע־וויזען אויף אייז־אייל־בילד, וואס איז גע האנגען איבער דעם גרויסען קאמין. דאס איז געווען א פארטרעט פון א הויך גע־וואקסענע יונגע פריילין. מיט שווארצע לאקען און מיט א וואונדערליך שעהנעם געזיכט.

„דאס איז מיין שוועסטער מרים. איהר וועט זיך באלד איבערצייגען קענען, אויב דאס בילד האט געטראפען דעם איר־גינאל".

אין עטליכע מינוטען ארום זיינען אריין די דאמען: מרים, און א בליהענ־דע יונגע פרוי, דוד'ס וויב.

„שרה, מרים" האט דוד געזאגט מיט א שטימע, וואס האט א ביסעל גע־ציטערט — „מיר האבען געקריעגען אונ־ערוואר־טעט א שעהנעם גאסט, דעם טיי־ערסטען. דעם טאג האב איך דערלעבט די גרעסטע פרייד פון מיין לעבען. איהר וועט ניט טרעפען, עס וועט אויך אפילו ניט ארויף אויפ'ן זינען צו וויסען, וועמען מיר נעהמען אויף איצט און אונזער הויז. דאס איז דער, וועלכער איז געווען פאר רעכענט פאר געשטארבען, אונזער רע־טער!

די דאמען האבען זיך פערוואונדערט אנגעקוקט:

„צו, איז שוין ניט דער גאסט — פריעדריך לעווענבערג?" האט געפרעגט דאס יונגע פריילין.

„אט דער! ער אליין, מרים, אט שטעהט ער".

זי איז צוגעלאפען צו פריעדריכען, האט איהם ביידע הענד דערלאנגט און האט איהם בענדיגט, ווי אז אלטען פריינד, מיט אן אלטען טון פאר פרייד.

עס איז איהם געווארען צו מוטה אזוי (אונערערליך אז, אזוי גיך, בעת ער האט געהערט אויסשפרעכען זיין נאך מען פון אזא ליעבליכע שטימע. עס האט זיך איהם אויסגערוכט, ווי א כשוף וואלט

צעהלען, אז קיינער האט ניט בעמערקט זיין שוואכקייט צו דעם קליינעם ליטוואק־קעל.

זיי זיינען געזעסען אין עס־צימער, וואו די ווענד זיינען פון דער ערד ביז אין מיטען בערעקט געווען מיט טאפעלען פון האלץ. און האבען געגעסען א גוטען מיטאג. קיננסקאורט האט זיך גאר ניט געקענט אבלייבען, טרינקענדיג די פער־שיעדענע וויינען. מען האט איהם דער־צעהלט, אז אלע די וויינען שטאמען פון פאלעסטינא און א מהייל פון די וואס ער טרינקט זיינען פון דוד'ס איינענע ווייג־גערטנער. שוין אין פאריגען יאהרהונ־דערט, אז'ן די אכציגער יאהרען, האט דיא קאלאניזאציאן אנגעהויבען פלאנצען וויינגערטנער. די בעסטע טרויבענזאפטען זיינען געווארען פערפלאנצט דאמאלסט און זיי האבען זיך גוט אנגענומען.

נאך איידער מען האט געענדיגט עסען האט זיך מרים אויפגעהויבען פון איהר שטהול. זי האט זיך נעאיילט אין די שוהל. דערנאך ווי זי איז ארויסגעגאנ־גען האט דוד געעגנטפערט אויף פריער־ריכ'ס א פראגע:

„יא, מרים איז א לעהרערין, זי האט א שטעלע אין מערכען נימנאזיום. זי לערנט דאדט די מערכען פראנצויזיש און ענגליש".

„דאס אדעם קינד מוז זיך נעביך מיט שטונדען אבגעבען?"

אין דער פראגע איז געלעגען א פער־בעהאלטענער פארוואורף און דוד האט דאס פערשטאנען:

„זי טהוט דאס ניט צוליעב פרנסה. אזוי ווייס, נאט צו דאנקען בין איך שוין, אז איך זאל ניט דארפען מיין שוועס־טער זיך קוועלען, אבער זי האט פליכטען און זי וויל זיי ממלא זיין. ווייל זי האט אויסער די פפליכטען אויף רעכטע א סך. אין אונזער נייער געזעלשאפט הא־בען די פרויען די איינציגע רעכטען, וואס די מענער".

„אזוי! שדים זאלען . . ."

„אז זיי קענען אויסקלייבען און אויסגעקליבען ווערען, דאס פערשטעהט זיך ממילא. זיי האבען געטריי אונז גע־האלפען ביי דער גרינדונג פון דער נייער געזעלשאפט. דער פייער פון זייער בע־גייסטערונג פאר אונזער אידעאל האט גע־מאכט אויפפלאמען די הערצער פון די מענער. עס וואלט געווען די גרעסטע אונדאנקבארקייט פון אונזער זייט, ווען מיר וואלטען זיי אויסגעזעצט גלייך מיט אונזערע דיענערשאפט, אדער זיי אנגע־וויזען די פערפוצטע צימערען פון א האר־רעם".

„איהר האט אונטערוועגס געזאגט, אז רעשיד ביי איז אויף א מיטגליעד פון אייער געזעלשאפט. אזוי ווי איהר האט דערמאהנט דאס ווארט הארעם, פאלט מיר איין פראגע".

„איף פערשטעה שוין, הערר דאק־טאר, קיינער איז ניט געצוואונגען צו צו־טרעטען צו אונזער בונד, דער וועלכער ווערט אויפגענומען איז ווייטער ניט בע־צוואונגען צו בענוצען זיינע רעכטע. דאס הייננט אב פון זיין איינגענעם ווילען. צו האט איהר ניט געקענט אין אייראפא אזוינע, וואס האבען ניט געהאט קיין אינטערעסע זיך צו בעטהייליגען ביי די וואהלען, וועלכע האבען קיין מאהל ניט אבגעגעבען זייערע שטימען, און האב־בען קיין מאל זיך ניט געלאזט אויסקליי־בען, פונקט אזוי שטעהט עס מיט די קליי־בעניש און אויסגעקליבען ווערען ביי פרויען אין אונזער נייען געזעלשאפט. מיינט אבער ניט, אז דאס פאמיליען לע־בען און די מוטערספליכטען האבען ביי אונז געליטען דערפאר, וואס די פרויען האבען די זעלבע רעכטע ווי די מענער, מיין פרוי צום ביישפיעל געהט קיינמאל ניט צו אן אסיפה".

מאדאם ליטוואק האט געשמייכעלט:

„דאס איז אבער ניט מיין שולד, נאר פריטצענס".

קיננסקאורט האט זיך דערמאהנט אן די קינדער שטובען. א רגע לאנג איז ער געזעסען ווי פערחלומ'ט און האט געזאגט פערטראכטערהייד:

„דאס קען איך מיר שוין דענקען".

"אמת", האט דער ווייטער גע־רעדט. „זיי האט דעם קליינעם געזוינגען, און ביי דער געלעגענהייט האט זי זיך געפוזט פערגעסען. פריהער איז זי גע־שטאנען אויף די זייטע פון די פרייעסטע געגנער. אלס איך האב זי קענען געלערנט איז זי געווען מיינע א געגנערין. איצט איז זי טור אין דער היים מיינע געגנע־רין, פערשעטהט זיך, די געטרייעסטע געגי־נערין, וואס מען קען זיך נאר דערקענען".

(פארטזעצונג פאלגט.)

אהן א סוכה

(ערצעהלונג.)

פון ל. ראזענבערג.

פון יאהרען לאנג איז ביי יענקיל־מאיר דעם מלמד געווען א מנהג אויף יע דען סוכות אויפצובויען מיט זיינע אייר־גענע הענד א סוכה און זיין אליין בעל־הבית איבער איינענע פיער ווינקעלעך.

באלד מוצאי־יום כפור ביי דער סעודה נעה'ן תענית, פלעגט ער זיך אברופען צו זיין אלטע:

—גרייט מיר אן די האק. מארגען דארף מען אויפשטעהן נאנץ פריה.

— „וואס אי" — פלעגט זיין ווייב גאר ניט איינפאלען, וואס ער טויגט דערמיט.

— סטייטש „וואס אי"? ! — פלעגט יענקיל מאיר־אויהר אנקוקען מיט פער־וואונדערונג, — אפנים דיר ליעגט די סוכה וועניג אויפ'ן קאפ.

די אלטע פלעגט נאך'ן עסען נעהמען דעם לאמפ צום קאטוך, נעהמען מיט'ן קאטשערע זיך פארען, אויפזוועקען דעם איינציגען האהן וואס איז געבליבען מחמת שוואר צקייט פון ערב־יום־כפור און אויס־זוכען די האק.

אין צומארגענס נאנץ בעגינען ווען עס איז נאך שווער געווען צו אונטערשיידען צווישען תכלת און לבן, איז שוין יענקיל מאיר געלעגען מיט אפענע אויגען. און ליגענדיג אזוי וואכענדיגערהייט האט ער מיט אונגערולר געווארט, עס זאל שוין אמאל טאג ווערען. אין מוח האט ער זיך שוין איבערגעלעבט דעם גאנצען פלאן פון דער סוכה.

ענדליך פלעגט דאס קליינע נידריגע פענסטער אנהויבען צו ווערען גרויער און גרויער. די פוילע פינסטערניש, וועלכע יענקיל־מאירס קורצזיכטיגע אויגען האבען גישט געקאנט דורכדרינגען, פלעגט אנהויי־בען שיטערער און בלאסערער ווערען. יענקיל־מאיר פלעגט זיך אין דער גיך אנ־טהאן און אוועקאייליען אין בית־המדרש.

דארט פלעגט איהם אויסקומען נאך ווארטען א היבש ביסעל צייט איידער דער־היינינער עולם פלעגט זיך צוזוויפקומען.

און אז דער עולם איז שוין געקומען און מען האט זיך געשטעלט זאגען „מזמור שיר חנוכת", איז איהם שוין קיין סך ניט געבליבען צו ווארטען, ווייל דער ערשטער מנין האט א שם פאר „פלינקע" דאווענערס.

ווי נאר יענקיל־מאיר פלעגט קומען פון דאווענען, פלעגט ער זיך גלייך נעהמען צו דער ארבייט. ווענען אבייסען איז נאך ניט שייך: די אלטע ליעגט נאך אין בעט.

קודם־כל פלעגט ער אראנזווארפען די קאפאטע און אנטהון דעם קאליר־טען וואס־ווען לייבעל, די יארמולקע, די האק — מעשה בעל מלאכת און — ארויף אויפ'ן בוידעם.

אויפ'ן בוידעם איז פון שטענדיג גע־לעגען אנ'אוצר פון אלטע ברעטער, קאס־טענס, א טהירל פון א פארקאן, שטאנגען, אויף וואס מען הענגט אויס גרעט — און דאס אלץ ווארפט יענקיל־מאיר אראפ אויף דער ערד, נעהמט עס צוגויף מיט מאכט א חשבון: אט גאנצען דארף ער האבען דריי וועגטלאך; איין וואגן איז די שטוביגע מיט דעם פענסטער. די צוויי סליפעס, וואס זענען נויטיג, שטעהן שוין אויף זייער ארט פון כמה יאהרען, מען דארף זיי נאר, איינמאצעווען" אונטען מיט א פאר קליינע שטיינער. ווייטער, דארף מען ארומשלאגען די דריי וועגטלעך, צוטשעפען דאס טהירל, איינלעגען אויר בען די שטאנגען, סכך און — כשר.

יענקיל־מאיר פלעגט זיך מיט דער דאזיגער ארבייט שפיעלען און עס פלעגט דויערען ביי איהם ביז א טאג פאר סוכות.

די אלטע זיינע פלעגט נישט זעלטען ארויסגעהן א קוק צו איהם מיט א טענה:

— נעה רעד מיט אז אידענע. זי מיינט דאס איז אבקאבען א קרופניק, צו אויס זאלצען פליש. דאס איז דאך עפעס א סוכה!

— א סוכה . . א סוכה. — פלעגט איהם די אלטע נאכקרימען

— אוראי א סוכה — פלעגט שוין יענ־קעל מאיר אנהויבען רעדען מיט גדלות — לאמיר זעהן ווי דו וועסט עס מאכען אין א שעה.

— וואס טויג מיר א שעה, צוויי שעה. וואלסט אבער אריינגעהן צו א פאאר בעלי־בתים „פערהערען" די קינדער. וואדסס, אז אנ'אנדער מלמד זאל זיי צוגעהמען?

— קיין תירוץ ניט. א סוכה מוז מען דאך. צו קינדער וועל איך זיך אי־ן בערגעהן חול־המועד.

די אלטע פלעגט זיך אויף איהם נישט פערלאזען און צו טהייל בעלי־בתים פלעגט זי אליין אריין געהן און מאכען א טענה וועגען די קינדער אויף „זייעם, זמן".

מאמער פלעגט עמיצער אונטערקו־מען און וועלען יענקיל־מאיר'ן צוהעלפען צושלאגען! א ברעט, א לייסט, פלעגט יענ־קיל־מאיר נישט לאזען:

— וואס ארט אייך, כ'וועל שוין אליין מאכען ווי עס געהער־צו זיין. איך האב פיינד אז מען מישט זיך מיר אריין.

דעם טאג פון ערב סוכות פלעגט די אלטע אויך האבען אנ'ארבייט אין דער סוכה: אויסהענגען די ווענד מיט ליילי־כער. ווי נאר יענקיל־מאיר פלעגט קומען פון בית־המדרש פלעגט ער גלייך אויסרו־פען:

— נו, דבורה, ליילי־כער!

—שוין? אזוי פריה?

— וואס דארף מען אבעגען?

— אפשר בענשען שוי! ליכט?

— זי מיינט טאקי, אז היינט האבען מיר אזא גרויסען סאק, ווי אין תמוז. ניב נאר א קוק אין לוח וועסטו זעהן מיט ווי־פיעל דער טאג האפט פלעגנער.

ס'פלעגט נישט העלפען דבורה'ס אויעקמאכען מיט דער האנד און אבלע־נעגנישען — זי האט געמוזט פאר איהם אין די אויגען ארויסגעהמען פון קאמאר א צוויי—דריי ליילי־כער און אריינגעהן אין סוכה ארויין.

און אז די ווענד פלעגען שוין זיין ווייס אויסגעהאנגען, אויבען דער סכך ארויפגעלעגט, א שטריקעל צו טהירעל, אנשטאט א קייטעל, צוגעבונדען — פלעגט זיך יענקיל־מאיר ווענדען צו דער אלטער מיט א טאן פון צופריעדענהייט:

— נישט צו פערזינדיגען, א גאנץ ליי־טישע סוכה. א פיינע סוכה!

אין שטעדטיל פלעגען זיך געפינען לצים וואס פלעגען חזק מאכען:

בערעל דער גבאי, למשל, קומט מיט אזא מעגה:

— רבי יעקב־מאיר, איין ברעט איז דאכט זיך, בגאות שפרים אמה...

לייזער דער „פראשענע־שרייבער" ווידער דאנט כלומרשט מיט התפעלות,

— אייער סוכה, ר' יעקב־מאיר, איז א חן'דעל אין נאס! איהר זענט א גאנ־צער ארבייטער!

— עס — פלעגט יענקיל־מאיר א מאך טהאן מיט דער האנד, א דאנט האט איהר. קוקט נישט.

און! ביי זיך פלעגט ער טראכטען, קוקענדיג אויף דעם הויכען ארויסגע־שטארצטען ברעט: טאקי א שאד. מען האט געקענט אנזעהען.

און צו דער אלטער פלעגט ער זאג־גען מיט פארווארף:

— ווען דו וואלסט מיר ניט גענוקעט. וואלט איך די ברעט אבגעזעגט. עס איז דאך א סוכה!

נאך סוכות פלעגט יענקיל־מאיר שע־פען א נחת־דוגה פון דער סוכה. ביים עסען פלעגט מיט איהם צוזאמען זיצען די אל־טע. ווייל קיין קינדער זיינען אין דער היים נישט; אלע צוזאמען איבער דער גאנ־צער וועלט: פלעגט יענקיל־מאיר'ן זיין אומעטיג צו זיצען איינער אליין אין סוכה, און איהר — אין שטוב.

אז אין דרויסען פלעגט זיין א שעה־נער וועטער, ווארים, פלעגען זיי ביידע אבזיצען ביים עסען שע'ען לאנג. יענקעל מאיר זאגט אויף א הייזעריגען גנגן די אושפזין'ס, קוקט אריין אין א ספר, און זי, די אלטע, פערטיעפט זיך אין איהרע תחנות.

אין סוכה פלעגען זיי אפט מאכען א סך־הכל פון זייערע יאהרען.

יענקיל־מאיר פלעגט דערמאהנען די קינדער:

— עך — פלעגט ער אבזיפצען, — אמאל זענען אנדערע צייטען געווען. אין סוכה איז געווען א לאנגער טיש, אדום טיש — דאס גאנצע הויז־צעזינד. ווער ווייסט, צי די קינדער זיצען „דאר־טען" אין א סוכה.

און די אלטע האלט איהם אונטער:

— „דארטען" אז'ן א סוכה! ווער ווייסט צי זיי ווייזען זיך האכט אמאל אין א בית־המדרש. מען דערצעהלט אז „דארטען" פאסט מען נישט אפילו יום־כפור.

— אז מען האדעווט זיך „דארטען" אהן א טאכטע, אהן א מאמע, נישט א ווע־מען צו פאלגען . . . זיפצט יענקיל־מאיר.

און א ווייל ארום רעדט ווייטער דיא אלטע מיט א פערזארגטע מיינע:

— מ'דערצעהלט, אז ווי גאר מען פאהרט איבער דעם ים, ווערט מען שוין א גוי. דארטען זיינען אלע אזוי. איינער לערענט אויס דעם אנדערען. וואס דארף מען האבען מעהר. נעהמ, למשל, ליייזער זינהר־אבן'ס, דארט זיך, א זיידענער בחור געווען, שטענדיג פלעגט ער זיך שאפלען איבער דער נמרא, נאנץ בייזיטשיניווקע האט דאך געקלונגען: א „עולי" — ער וועט זיכער זיין א רב. און "דארטען"... א שעהנער נחת פאר טאטע־מאמע: אר־בייט אום שכת!

— אז! זעהסטו — רופט אויס יענקיל־מאיר — איך גלויב נישט, אז ער זאל אר־בייטען אום שבת. מאלע וואס מענשען זאגען, וואס שונאים קענען זיך אויס־טראכטען.

— ווער ווייס — זאגט זי ווייטער — צי אונזערע בנים ארבייטען נישט אום שבת?

— ניין, ניין, איך גלויב דאס נישט, — ענטפערט יענקיל־מאיר, — מענריל גע־ווים נישט. פאר'ן אבשאהרען האט ער מיר געגעבען א וואהרט, אז ער וועט אום שבת ניט ארבייטען. און יצחק . . . יצחק זעהסטו, ווייס איך נישט. ער איז „אהין" געפאהרען גאנץ יונג, קוים א „ברי־מצוה" געווארען און שוין „דארטען" אוועק . . . און ער איז דא אויך נישט געווען קיין גרויסער מר־בר־רב־אשי . . .

— אין קיין סוכה זיצען זיי ביידע נישט! — רופט אויס די אלטע מיט זי־כערהייט — מענדיל אין אויף אנדערש געווארען.

ביידע פערטראכטען זיך. די אלטע נעהמט פון אלטע אויגען אויפ'ן וויישט זיך דיר מערערגדע אויגען . . . .

יענקיל־מאיר רופט אויס מיט א בע־פעהלענדען טאן:

— אין סוכה ווייינט מען נישט! יום־טוב!

די אלטע צוכליפעט זיך אויפ'ן קול, און ער אליין קאן! אויך נישט פערטרייבען די ביידע מחשבות, וואס פערזאומערען איהם די נשמה יתירה פון יום־טוב. עס קומען איהם פאר די אויגען בילדער, זכרונות, איינע נאך די אנדערע, ווי ער פלעגט ימים־טובים פראווען — בעלי־הבתיש, פרעהליך, הארבות'דיג. פרנסה איז געווען בשפע. פון מלכות נאך נישט געוואוסט . . .

ענדליך פלעגט זיך יענקיל־מאיר אויפנעווענען און ער איז אריין אין שטוב מיט א פעסטער דעה זיך צו נעהמען דער סוכה.

„אנ'עבירה — האט ער זיך געטראכט — צו ברעכען א מנהג. נעבען יעדער שטוב — א סוכה, און דא . . . פונקט, ווי די שטוב וואלט קיין אידישע כים גע־ווען".

יענקיל־מאיר האט אבגענעסען אנ־ביישען, אויסגעזוכט די האק און אויפ'ן ביידעם ארויף.

אויפ'ן ביידעם אבער איז ער פלוצ־לונג געבליבען שטעהן א צומישטער: הענד און פיס האבען איהם אנגעהויבען צו טרייסלען; די האק איז איהם פון דער האנד ארויסגעלאזען:

אויף א שטאנג איז געהאנגען איהרר'ס א קלייד, — וואס זי האט דאס לעצטען יאהר פאר'ן טויט געטראגען, און איהם האט זיך בעת מעשה אויסגעראכט. אז זי אליין שטעהט פאר איהם . . . ער האט זיך אנגעשטרענגט מיט דאס לעצטע ביסעל קרעפטען און מיט וואהלגעדיגע טריט פון די טרעפ אראב.

זיין פנים איז פינסטער געווארען, און די אויגען האט זיך א פערגליווערטער שרעק בעהאלטען. איהם האט זיך אלץ נעראכט אז אויף יעדען טריט שפירט איהם נאך עפעס א מורא'דיג שווערער שאטען — — — —

אזוי איז אנגעקומען דער טאג פון ערב־סוכות און יענקיל־מאיר איז געבליבען אהן א סוכה.

פארנאכט, אז אלע פענסטער פון נאס האבען אנגעהויבען צו בלאנצען יום־טוב'דיגע פייערליך, איז יענקעל־מאיר מיט אן אראבגעלאזטען קאפ אין בית־המדרש גענאנגען.

ביים גאנצען מעריב איז ער געשטאנ־גען אין א ווינקעלע ווי א דערשלאגענער. אויפ'ן הארצען האט איהם געדריקט א שווערער באר, און ער האט זיך גע־פיהלט אזוי עלענד, אזוי פרעמד! אלע אידען זענען איהם געווען אזוי ווייט. זיי־ערע שייינענדע פנים'ער, די יום־טוב'דיגע מלבושים האבען אין איהם פערווערקט א זינדיגען געפיהל פון קנאה . . . . נאך מעריב — האט ער זיך געטראכט — וועל־לען אלע אהיים געהן צו וויב און קינד, יעדער אין זיי'ן סוכה, ער אבער . . . ער האט שוין ניט קיין ארט אויף דער וועלט . . .

נאך מעריב איז צו איהם צוגעגאנ־גען שמחה־מלמד און מיט א „גוט־יום־טוב" איהם פון די גדאנקען איבערגעזער־מען.

— קומט! — האט ער אויסגערופען.

יענקעל־מאיר האט איהם אנגעקוקט מיט תמ'עוואטע בליקען.

— המ . . . מ . . . מ . . . — האט ער געשטאמעלט.

— קומט, ר' יעקב־מאיר! קומט צו מיר אין סוכה!

יענקעל־מאיר האט בעת מעשה טרויעריג א שמייכעל געטהאן די אויגען האבען א גלאנץ געטהאן אנטקעגען די ליכט מיט א מאדנער פייכטמייט און אין האלז איז איהם עפעס א וואהרט שטעהן גע־בליבען . . .

— קומט! האט שמחה מלמד נאך א מאל איבערגע'חזר'ט און איהם פאר'ן ארבעל גענומען ציהען.

יענקעל־מאיר איז איהם שווייגענדיג נאכגעגאנגען, ווי אנ'אורח נאך א רייכען בעל הבית און אין קאפ זיינען איהם גע־קראכען פייניליכע געדאנקען:

„ווער ווייסט . . . דאס לעצטע יאהר — אין א פרעמדע סוכה". — — — — — — — — — — — — — — — —

און ווער ס'איז יום־טוב פערבייגע־גאנגען יענקעל־מאיר'ס „חאטקע", האט זיך אבגעשטעלט קוקען אויף די ווייטע ס'ופעס, וואס זענען געשטאנען עטוואס לינקס פון אים. „פער'אבל'ט ווי מצבות... און אלע וואס פלעגען זיך שטענדיג ווייצ־לען איבער יענקעל־מאיר'ס „בארעווען" האבען שטארק בעדויערט:

—ניטאו מעהר יענקעל מא